



کاوش‌نامه ادبیات تطبیقی (مطالعات تطبیقی عربی - فارسی)
دانشگاه رازی، سال نهم، شماره ۳۳، بهار ۱۳۹۸، صص. ۱۴۵-۱۴۶
(نقد و نظر)

معرفی کتاب

الدراست الأدبیه المقارنه فی العالم العربی، تألیف: علی عشری زاید، الطبعة الثانية، کلیة دار العلوم: جامعة القاهرة ۱۴۲۰-
۱۹۹۹، ۱۲۹ صفحه.



این اثر، یکی از پژوهش‌های ممتاز، اما گمنام درباره تحولات تاریخی -
نقدی ادبیات تطبیقی در جهان عرب است. نویسنده این کتاب که از
استادان برجسته و مشهور دانشکده دارالعلوم دانشگاه قاهره است، آثار
فراوانی در حوزه نقد و ادبیات نگاشته است.

این پژوهش در دو فصل تدوین شده است: فصل اول به معرفی
پژوهش‌های آغازین ادبیات تطبیقی در جهان عرب اختصاص دارد که
مؤلف، بیشتر آن‌ها را نیز «غیر روشمند» و «شتاب‌زده» می‌داند. آثار

پژوهشگران و پیشگامانی همچون: روحی الخالدی، سلیمان البستانی، قسطنطین الحمصی، فخری ابو
السعود، نجیب العقیقی، عبدالرزاق حمیده و ابراهیم سلامه.

فصل دوم اثر در دو بخش است: بخش نخست به معرفی «پژوهش‌های روشمند و مدرن» ادبیات
تطبیقی در جهان عرب اختصاص دارد. مؤلف در این فصل، ضمن معرفی دو مکتب فرانسه و
آمریکایی، به بیان نقدهای وارده بر این دو مکتب - که بیشتر در آثار دیگر معاصران وی نیز ملاحظه
می‌شود - پرداخته است.

در حوزه مکتب فرانسه، به تلاش‌های محمد غنیمی هلال و معرفی کتاب *الأدب المقارن* ایشان اشاره
می‌کند و در تبیین مکتب آمریکایی ادبیات تطبیقی به معرفی آثاری همچون؛ *دراسات فی الأدب المقارن*
(عطیه عامر)، *الأب المقارن: النظرية والتطبيق* (احمد درویش)، *مدارس الأدب المقارن* (سعید علوش) و *الأدب
المقارن: (أصوله، تطوره و مناهجه)* (احمد طاهر مکی) و... می‌پردازد.

مؤلف در ادامه این مباحث به ابزارها و شرایط علمی‌ای که پژوهشگران ادبیات تطبیقی بدان نیاز
دارند؛ از جمله آگاهی از تحولات نظری و تاریخی این رشته و... نیز اشاره می‌کند. این رویکرد مؤلف،
پژوهش وی را از آثار بسیاری از معاصران، متمایز می‌کند؛ چراکه جدی‌ترین چالش در ادبیات تطبیقی

جهان اسلام، نبود روش پژوهش و بی توجهی به مباحث نظری این حوزه است. بخش دوم کتاب نیز به موضوع نمونه‌های عملی در سه حوزه ادبیات تطبیقی اختصاص دارد: پژوهش‌های تطبیقی در حوزه ادبیات کشورهای اسلامی، پژوهش تطبیقی عربی - غربی و پژوهش‌های عربی، شرقی و غربی. مؤلف در هر سه بُعد به معرفی و نقد مختصر برخی نمونه‌های برجسته نیز پرداخته است.

به هر حال، ویژگی‌های برجسته این اثر را می‌توان این گونه دسته‌بندی کرد:

۱. واکاوی سیر تحولات تاریخی ادبیات تطبیقی در جهان عرب؛
۲. نقد ایجاز گونه پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه؛
۳. پرداختن به مباحث نظری و جریان‌های فکری دانش ادبیات تطبیقی؛
۴. اهتمام و تأکید بر پژوهش‌های روشمند و نوین.

تورج زینی‌وند*

دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی